

Hoe verging het de zeldzame broedvogels in 2002?

Ieder najaar komen de districtskoördinatoren van het Landelijk Soortonderzoek Broedvogels (LSB) samen om bij te praten. Dit jaar vond het weekend plaats in Kraggenburg (Noordoostpolder), nabij het in herfstkleuren gestoken Voorsterbos.

Naast vele organisatorische kwesties kwam uiteraard het afgelopen broedseizoen aan de orde.

Hoe verging het de soorten van het LSB?

Hieronder volgt een bloemlezing met voorlopige resultaten omtrent zeldzame broedvogels.

De kolonievogels, ook een onderdeel van het project, komen in het maartnummer van SOVON-Nieuws aan bod. Alle vogelaars (en organisaties) die actief zijn geweest om deze voor ons land zo belangrijke soorten in kaart te brengen worden zeer bedankt!

Zilverreigers en Woudaap

Spectaculair nieuws kwam er uit de Oostvaardersplassen, waar niet minder dan 45 paren Grote Zilverreiger hebben gebroed. Dit is een verdrievoudiging ten opzichte van vorig jaar. Van buiten dit gebied zijn tot nu toe uit 2002 nog geen broedgevallen gemeld. De Kleine Zilverreiger deed van zich spreken in de Delta. Bij een nestentelling in Voorne's Duin kwam de teller op 34. Een deel hiervan betreft echter oude nesten, zodat de schatting op 20 paren uitkomt. In Zeeuws-Vlaanderen zaten in het natuurgebied de Braakman vier paren. Op de Wadden was de soort ook present, met in ieder geval twee paren op Schiermonnikoog.

De Woudaap handhaaft zich vooralsnog op een laag niveau in Nederland. Uit verschillende hoeken zijn territoria gemeld. Niet minder dan vier territoria zijn er doorgegeven uit de Nieuwkoopse Plassen, drie uit de Tienhovense Plassen, vier uit de omgeving van Eindhoven en één bij Amerongen.

Slechtvalk, Visarend en Oehoe

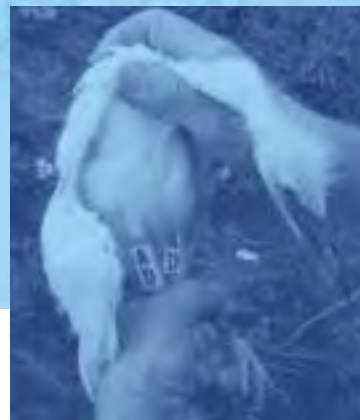
De Nederlandse populatie Slechtvalk groeit gestaag verder met in 2002 twaalf territoriale paren. Een andere recent gevestigde predator maakte ook een groeistuijpje door; de Oehoe broedde op drie plaatsen. Het meest spectaculair

was het succesvolle paartje in de Achterhoek. Dit geval sluit mooi aan op de populatie in de Duitse deelstaat Nordrhein-Westfalen die al 130 paren omvat. De Visarend klopt aan de deur om broedvogel te worden in Nederland. In de Oostvaardersplassen was een baltzend paartje aanwezig dat ook met takken in de weer was. Het is bij deze soort gebruikelijk een nest te bouwen in het jaar dat voorafgaat aan een nieuwe vestiging. Dat wordt volgend jaar dus spannend!! In het Vechtplassengebied waren ook twee Visarenden aanwezig, maar ontbraken waarnemingen die wijzen op een territorium.

Juweeltjes

Tot de fraaist gekleurde vogels behoren zeker Bijeneter en IJsvogel. De Bijeneter was dit jaar weer present als broedvogel en dit keer ook succesvol. In het Lauwersmeer zaten drie paren, waarvan er eentje vier jongen heeft weten groot te brengen. In het Noordhollands-duinreservaat waren eveneens drie paren aanwezig, maar kwam het niet tot broedpogingen.

Heel wat talrijker dan de Bijeneter is de IJsvogel. SOVON heeft het jaar 2002 uitgeroepen tot Jaar van de IJsvogel en we wilden in het verwachte topjaar graag de aantallen en verspreiding zo goed mogelijk in kaart brengen. En dat

Jonge Kleine Zilverreiger met kleurringen gefotografeerd in de Braakmanpolder op 17 juni 2002 op het Eilandje in de Braakmankreek.

is gelukt! In belangrijke districten zoals Twente en Limburg zijn complete bekenningen georganiseerd (die hopelijk de komende jaren ook worden voortgezet). Twente is integraal geteld daar kwam men op minimaal 51 broedparen, een mooie prestatie. Het lijkt er op dat in de belangrijkste Zuid-Limburgse gebieden de top vorig jaar al was bereikt. Daar leverde de telling ongeveer 30 paren op, waaronder acht langs de Geul. Elders in Zuid-Limburg zaten langs de Maas tot Roermond minimaal twaalf broedparen en langs de Roer tien (beide niet meer dan in 2001). Wat noordelijker in de Gelderse Poort, werd het aantal van 20 paren uit 2001 ook niet gehaald. Mooie aantallen komen uit Noord-Brabant waar tussen Den Bosch en Tilburg 35 paren zijn gemeld en uit De Wieden in Noordwest-Overijssel waar tien paren zaten. Een topjaar zorgt ook voor broedgevallen op plekken waar IJsvogels in andere jaren ontbraken. Leuk waren dan ook de 13 paren in district Zuid-Holland-zuid en twee in Noord-Holland. In het volgende nummer van SOVON-Nieuws komt een uitgebreid verhaal met de resultaten van de meldingen op de website, het BSP-niet broedvogels en het LSB.

Uit de pan rijzende exoten

Van sommige soorten is het zo langza-

merhand de vraag of ze niet te talrijk worden voor het LSB en dienen te verhuizen naar het BMP. Brandgans, Canadese Gans en Halsbandparkiet lijken oud LSB-soorten Nijlgans en Grauwe Gans te volgen. Wat te denken van 204 respectievelijk 424 paren Brandgans op twee eilanden in het Haringvliet? In Midden-Delfland is de Canadese Gans met 187 paren een zeer talrijke broedvogel gebleken. De Halsbandparkiet is voornamelijk een randstedelijke exoot. Dat het de soort voor de wind gaat, blijkt bijvoorbeeld uit de recent gehouden slaaplaatsstelling in Amsterdam. Niet minder dan 1140 exemplaren werden geteld. Hieruit blijkt tevens dat inventariseren na de broedvogelatlas zinvol blijft: daar staat een schatting van 220 broedparen voor 2000 vermeld (met een prognose van 500 paren in 2005, gezien de snelle recente groei). De Huiskraai is een exoot waarvan menigeen zich afvraagt of een populatiegroei gewenst is. Erg hard loopt het overigen nog niet: In 2002 werden minimaal twee broedparen waargenomen.

Einde verhaal nabij?

Er zijn ook soorten die Nederland drei-

gen te verlaten. Voor de Korhoen lijkt het doek echt te vallen; in het voorjaar werden nog maar acht bolderende hanen gemeld van de Sallandse Heuvelrug. Een jaar geleden waren dat er nog 14. Voor de Duinpieper heeft in het vorige nummer van SOVON-Nieuws de noodklok al geklonken. Meer dan vijf territoria zijn tot nu toe niet gemeld. Enigszins positief nieuws uit de gevarrenzone is, dat de Velduil ten opzichte van 2001 in het Waddengebied niet verder is achteruitgegaan. Toch blijft deze soort kans hebben voor totale verdwijning.

Nachtzwaluw

De Nachtzwaluw laat wisselende ontwikkelingen zien. Op de Veluwe is de soort licht toegenomen (Zuidoost-Veluwe 125 territoria, Harskampse Zand min. 72). De Sallandse Heuvelrug liet een stevige groei zien van 41 naar 50 territoria. Het Limburgse Meinweggebied is sinds een aantal jaren weer integraal geteld en dat leverde 31 territoria op. Geluiden die duiden op een stabiele stand komen uit Twente en het Brabantse landgoed De Utrecht. Lichte afnames zijn daarentegen gemeld van

Bijna vliegvlug jong van Kleine Zilverreiger gefotografeerd in de Braakmanpolder op 8 juni 2002 op het Eilandje in de Braakmankreek.

Foto: Henk Castelijn

de Utrechtse Heuvelrug en de Brabantse Wal.

Wilt u alles weten over de resultaten van het LSB-project? Stuur dan uw gegevens zo spoedig mogelijk in. Eind volgend jaar presenteren we dan het definitieve verhaal in het jaarverslag dat alle waarnemers gratis ontvangen.

Michiel van der Weide

Kleine Zwanen met blauwe halsbanden

De Kleine Zwaan staat vanwege zijn geringe populatieomvang op de Rode Lijst van kwetsbare en bedreigde diersoorten en is aangewezen als Vogelrichtlijnsoort. Om gedetailleerde informatie te krijgen over de trek en populatiedynamiek (overleving, broedsucces van individuele vogels), zijn tussen 1992 en 1996 ongeveer 950 Kleine Zwanen geringd met blauwe halsbanden met een individuele code, met als einddoel de Kleine Zwanen beter te kunnen beschermen. Dit gebeurde in het kader van een samenwerkingsovereenkomst tussen het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, de Rijksuniversiteit Groningen en de Russische Academie van Wetenschappen. Tijdens vier expedities naar de in het broedgebied gelegen Petsjora Delta in Rusland en twee veldtrips naar voorjaarspleisterplaatsen in Estland en Denemarken zijn, samen met Russische, Deense, Engelse, Estse en Nederlandse onderzoekers, Kleine Zwanen geringd. Honderden waarnemers hebben zich

daarna ingezet om die vogels op te sporen en de codes van de ringen af te lezen. Dit heeft tot nu toe naar schatting 35.000 zichtwaarnemingen opgeleverd van talloze pleisterplaatsen in vele landen langs de trekroute. De verwerking van de halsbandgegevens en de terugkoppeling naar de waarnemers heeft plaatsgevonden tot en met het seizoen van 1996/97. Andere terugkoppeling heeft plaatsgevonden in de vorm van lezingen voor Vogelwerkgroepen. Inmiddels zijn diverse publicaties verschenen over de trek, de ecologie en de bescherming van Kleine Zwanen. Vanaf 1998 is door onvoorziene omstandigheden een flinke achterstand ontstaan bij het invoeren van de waarnemingen en het versturen van jaarlijkse overzichten aan de aflezers. Inmiddels is de situatie verbeterd en er wordt nu een snelle inhaalslag voorzien. Sinds afgelopen zomer zijn van het seizoen 1997-1998 bijna 3.000 waarnemingen ingevoerd, de verwerking van dit seizoen duurt nog enkele weken. Bovendien is

een nieuw e-mail adres geopend waarop waarnemers vanaf nu hun waarnemingen in kunnen sturen en dus ook een snelle reactie mogen verwachten. Het verdere plan van aanpak heeft een nadrukkelijk tijdspad gekregen. Dit betekent dat een uitdraai van de aflezingen uit het seizoen 1997/1998 verstuurd zal worden vóór 1 januari 2003. Sommige aflezers hebben hun waarnemingen van daarna nog niet ingezonden omdat ze begrijpelijkerwijs eerst een uitdraai wilden zien. Die waarnemingen kunnen nu dan ook nog niet verwerkt worden. De waarnemers zullen eerst tijd nodig hebben om hun waarnemingen op een rij te zetten. Een uitdraai van alle resterende seizoenen is gepland vóór 15 april 2003. De uitdraaien vanaf 2002-2003 zullen aan het begin van elk nieuw seizoen verzonden worden. Waarnemingen van Kleine Zwanen met blauwe halsbanden met codes 101P-999P, 101U-200U en 001K-100K kunnen worden opgestuurd aan (let op: nieuw adres!) **Jan H. Beekman**
Lodewijk Tripstraat 4-N
1052 ES AMSTERDAM
e-mail: bewicks_swan@xs4all.nl

Voor andere kleurringprojecten met Kleine Zwanen zie <http://www.cr-birding.be/>.